

RAPORT 2026

Venemaast lähtuvad hübriidohud Eesti sisejulgeolekule

Jüri Saar, PhD

**Põhimõtte
Koda**

**Esiteks on olemas ohud, mida me teame, et teame.
Teiseks on ohud, mida me teame, et me ei tea.
Kolmandaks on ohud, mida me ei tea, et me ei tea.**

– Donald Rumsfeld, 2002

Sisukord

Lühikokkuvõte	4
Sissejuhatus	5
Rahvusvaheline julgeolekuolukord ja Eesti	6
Eesti integreerumine läänega ja maailmakorra muutumine	6
Hübriidohud ja „nõrga vastupanu” punktid	8
Vene maailm	11
Hübriidohtude avaldumisvormid ja Eesti sisejulgeoleku	
haavatavused	15
Organiseeritud kuritegevus	15
Korruptsioon ja riigi enesekehtestamine	17
Rahapesu	19
Riigipiir ja ränderünded	22
Vaenulik mõjutustegevus	23
Peamised järeldused	26

Lühikokkuvõte

Raportis käsitletakse Venemaa suunalt lähtuvaid hübriidohte ja Eesti sisejulgeoleku haavatavusi muutunud julgeolekuolukorras. Tähelepanu keskmes on viisid, kuidas Venemaa võib kasutada kuritegelikke võrgustikke, korruptsiooni, läbipaistmatuid rahavooge, rändesurvet ja mõjutustegevust Eesti sisemise stabiilsuse ning põhiseadusliku korra kahjustamiseks. Raporti läbiv lähtekoht on vajadus tunda oma nõrga vastupanu punkte ja vähendada nende ärakasutamise võimalusi. Ühiskonna toimepidevuse seisukohalt on oluline, kui teadmisi hübriidohtudest teadvustatakse ühiskonnas laiemalt.

Organiseeritud kuritegevus, korruptsioon ja rahapesu ei ole uued nähtused, kuid nende põimumine välisriigi eesmärkidega annab neile täiendava julgeolekumõõtmelise. Raport käsitleb ka ränderündeid ning Vene maailma ideoloogia ja sellega seotud võrgustike kaudu toimuvat mõjutustegevust. Nende ohtude vähendamine eeldab õiguskaitse- ja julgeolekuasutuste koostööd ning tähelepanu haridusele, lõimumisele ja riigi toimimisele. Vastumeetmete lähtekohaks peavad jääma õigusriigi põhimõtted ja individuaalne vastutus.

Sissejuhatus

Raporti eesmärk on selgitada, kuidas võivad tavapärased sisejulgeoleku-probleemid põimuda välisriigi mõjutustegevusega. Taustana käsitletakse ka Venemaa mõjutustegevuse ideoloogilisi ja strateegilisi lähtekohti, et aidata mõista selle eesmärke, toimemehhanisme ning seoseid Eesti sisejulgeolekuga.

Valitud juhtumite ja valdkondade kaudu vaadeldakse nende seoste tähendust Eesti jaoks ning tuuakse välja ohtude vähendamise tegevussuunad. Käsitus lähtub rahuaja tingimustest, mil riigis pole välja kuulutatud erakorralist ega eriolukorda. Õigusriigi põhimõtete järgimine on käesoleva raporti lähtekoht; institutsioonide volituste ja järelevalvemehhanismide üksikasjalik hindamine jääb selle ulatusest välja, kuid vajaks teemana kindlasti eraldi käsitlemist

Raporti esimene osa avab rahvusvahelise julgeolekuolukorra muutumist ning Venemaa hübriid- ja mõjutustegevuse loogikat. Teine peatükk käsitleb organiseeritud kuritegevust, korruptsiooni, rahapesu, ränderündeid ja vaenulikku mõjutustegevust ning nende seoseid Eesti sisejulgeolekuga. Raporti lõpus tuuakse välja käsitlusest tulenevad peamised järeldused ja tegevussuunad.

Rahvusvaheline julgeolekuolukord ja Eesti

Eesti integreerumine läänega ja maailmakorra muutumine

Pärast iseseisvuse taastamist tegime ühemõttelise valiku läänemaailmaga ühinemise kasuks ja loobusime teadlikult neutraalsusest kahe suure jõukeskuse (Euroopa Liit ja Venemaa Föderatsioon) vahel. Eesti peaesmärk oli võimalikult kiiresti saada „omaks“ läänemaailmas, taasühinedes läänekristliku tsivilisatsiooniga. Saime sellega hakkama – n-ö hüppasime ühelt suurelt kultuurilis-tsivilisatsiooniliselt laamalt teisele. Praktikas tähendas see üleminekut turumajandusele, samuti vastavate standardite ülevõtmist nii väliskui ka sisejulgeoleku küsimustes, mis teostusid Eesti ühinemisega Euroopa Liidu ja NATO-ga 2004. aastal. Meid kandis üks suur strateegiline idee: sees on parem kui väljas, üksi jääda ei tohi ja Euroopa külge siduvaid köidikuid ei saa väikeriigil kunagi olla liiga palju.¹

Täna, ehk uue strateegilise konkurentsi² ja julgeolekualase segaduse ajastul on varasemad rahvusvahelise julgeoleku tasakaalupunktid juba nihkunud ja (või) jätkuvalt nihkumas. Muutumatuks jääb, et meie sõbrad, saatusekaaslased ja liitlased asuvad Euroopa Liidus ning nendeks on eelkõige Põhjamaad ja teised Balti riigid. Euroopa julgeolekuarhitektuur ei tohi edaspidi baseeruda enam valdavalt Ameerika Ühendriikide sõjalisel jõul, sest ameeriklased ise on parajasti otsimas uut identiteeti.³

Rahvusvahelise julgeolekuolukorra halvenemine ja pingete eskaleerumine Euroopas toimus alates Putini võimule tulekust Venemaal 2000, jätkus 2014 kevadel Venemaa poolt Donbassi ja Krimmi annekteerimisega ja 2022. aastal täiemahulise sõjategevusega Ukrainas. 24. veebruaril 2022 ründas Venemaa sõjavägi suveräänset naaberriiki Ukrainat ja alustas laialuluslikku sõjategevust selle riigi iseseisvuse likvideerimiseks. Silmakirjalikult väites, et tegemist pole sõjaga, vaid lühiajalise eriooperatsiooniga, mille deklareeritud eesmärgiks oli „kaitsta Ukrainas elavaid venelasi, tõugata võimult bandeeralaste valitsus ning Ukraina denatsifitseerida ja demilitariseerida“.⁴

- 1 Vseiov, J. (2026) Oleme murdepunktis, mis otsustab Euroopa saatuse. Delfi 06.08.2026 <https://arvamus.delfi.ee/artikkel/120601884/jonatan-vseiov-oleme-murdepunktis-mis-otsustab-euroopa-saatuse>
- 2 Mazarr, M., Frederick, B., Crane, Y.K. (2022) Understanding a New Era of Strategic Competition. https://www.rand.org/pubs/research_reports/RRA290-4.html
- 3 Vt Kagan, R. (2026) America Is Now a Rogue Superpower. The Atlantic, 30. märts 2026.
- 4 Gretski, I. (2022) Putini ultimaatum: kõrgete panustega pokker või gambiit? Diplomaatia, veebruar 2022.

Läänemaailmal tuli nentida, et on asju, mis kunagi ei muutu, et Venemaa läbikäimine oma naabritega toimub ikka ja jälle äratuntavate imperiaalsete kaanonite järgi.

Venemaa tegelik ambitsioon avaldus 2021. aasta lõpus läänemaailmale esitatud ultimaatumis, milles nõuti NATO tagasitõmbumist 1997. aasta piiridesse.⁵ Venemaa president teatas veel 2025. aasta lõpus kohtumisel armee esindajatega, et Venemaa eesmärk on lagundada Euroopa Liit ja NATO seestpoolt.⁶ Moskva poolt on loodud propagandistlik pilt läänest kui ohtlikust ja agressiivsete kavatsustega kollektiivsest kooslusest Venemaa jaoks, mis ei ole adekvaatne ega kooskõlas faktidega. Kremli retoorika kogu maailma keskpunkti üleminekust Aiasiasse on järjekordne infooperatsioon, erimeede uinutamaks läänemaailma ja eriti võimalike rünnakuohvrite valvsust. Tegelik „suur mäng“ leiab praegu aset just lääne suunal, Euroopas, sest see on piirkond, kus Venemaa usub võimaliku olevat hõivata uusi alasid.

Üldjuhul hakkab Moskva teiste riikidega sõlmitud lepinguid ja välissuhtluse põhimõtteid ühepoolset „läbi vaatama“ siis, kui jõuvahekorrad muutuvad tema hinnangul tema kasuks. Taas „jalule tõustes“ kasvab sealsete riigijuhtide soov sekkuda teiste maade siseasjadesse ning valjeneb pretensioonikas, agressiivne ja elanikkonda mobiliseeriv retoorika ning aktiivsus. Kommentaatori teravmeelse märkuse järgi tehakse siis „järjekordselt katse sundida läänt armastusele“.⁷ Venemaa peab täna ametlikult väljakuulutamata hübriidsõda läänemaailma vastu ja seda varasemast kõrgema aktiivsusega.

Kõik eelöeldu seab kahtluse alla rahvusvahelise õiguse kehtimise ja selle baasil loodud riikidevaheliste suhete süsteemi, mille lammutamist kui strateegilist eesmärki pole praegune Moskva režiim kunagi varjanud. Reaalpoliitika tagasitulekul, mil põhimõtteks oleks „suured ja tugevad teevad, mida tahavad ja väikesed ja nõrgad teevad, mida peavad“, muutuksid demokraatlikud väikeriigid eriti haavatavaks. Demokraatlike riikide ainuke võimalus olla tugev on koondumine tervikuks viisil, mil iga riigi tugevusest saaks tugevus kõikide jaoks, samas konkreetse riigi nõrkusest ei saaks nõrkust kõikidele.

5 Tétrault-Farber, G., Balmforth, T. (2021) Russia demands NATO roll back from East Europe and stay out of Ukraine. Reuters, 17. detsember 2021. <https://www.reuters.com/world/russia-unveils-security-guarantees-says-western-response-not-encouraging-2021-12-17/>

6 Sakas, R. (2026) Kas Putini NATO ja EL-i hävitamise plaani tähtsaim osa on Moldova? 15.08.2026. <https://arvamus.postimees.ee/8527874/rainer-saks-kas-putini-nato-ja-eli-havitamise-plaani-tahtsaim-osa-on-moldova>

7 Belkovski, S. (2016) Ocherednaja popytka Putina prinudit' Zapad k ljubvi. https://tvrain.ru/teleshov/belkovskij_na_dozhde/04_oct-418337

Hübriidohud ja „nõrga vastupanu” punktid

Sergei Karaganovi loodud Venemaa „uue välispoliitika“ käsitus (1992)⁸ postuleeris, et endised NSV Liidu vabariigid kuuluvad n-ö lähivälismaana Venemaa erihuvide piirkonda. Mõne aja möödudes pärast esmaavaldamist muutus nimetatud doktriin Venemaa ametlikuks poliitiliseks platvormiks, kus sisaldus ka idee vastaste sisemisest „konstruktiivsest purustamisest“.⁹ Lähivälismaa doktriin näeb muuhulgas ette vene aktiivi loomist sihtriikides ning selle Moskva-poolset igakülgset toetamist ja kaitsmist inimõiguste eest võitlemise sildi all. Eesti eluline huvi on olnud alates iseseisvuse taastamisest siinse venekeelse elanikkonna võimalikult sujuv lõimumine põliselanikkonna ja ühiskonnaga, kuid Venemaa on püüdnud teha seda protsessi nii siinsete muulaste kui ka Eesti riigi jaoks nii valulikuks, kui vähegi võimalik. Venemaa tegevus on olnud suunatud sellele, et Eestis elavad mitte-eestlased ja riigivõim vastanduksid või oleksid permanentses konfliktis.

2013. aastal avaldatud Valeri Gerassimovi järgi nimetatud doktriin on Venemaa poolt peetavat hübriidsõda põhistav käsitus. Nimetatud doktriin taotleb muuhulgas rünnatava riigi elanikkonna informatsioonilist ja psühholoogilist mõjutamist sõjategevuse ettevalmistamisel ja läbiviimisel. Gerassimovi doktriin paneb üheselt paika otsese (kineetilise) sõjalise ründe ja mittesõjalise komponendi vahekorra – üks kolmele. See tähendab strateegilist pikaajalist ja püsivat keskendumist rünnete asümmeetriale ja hübriidsusele. Võitlusmeetodid on muutunud poliitiliste, majanduslike, informatiivsete, humanitaarsete ja muude mittesõjaliste meetmete laialdase rakendamise suunas – mida teostatakse koos rünnatava riigi elanikkonna protestipotentsiaali ärakasutamisega.¹⁰

Niisugust militaarstrateegiat nimetatakse gerilja geopolitikaks, mitte-lineaar-seks sõjaks, asümmeetriliseks sõjaks või hübriidsõja pidamiseks.¹¹ Hübriidsõjalise tegevuse kaugemaks eesmärgiks võib pidada skismogeneesi (lõhenemise, lahknemise) esilekutsumist vaenlasriigis/-ühiskonnas.¹² Skismogeneesi kui protsessi käivitamine kujutab endast sel juhul vastase purustamist ilma otsest sõjalist rünnakut korraldamata, mis pole üksnes fantaasialend. Ka Nõukogude Liit, mis tundus olevat igavesti kestev monoliit – „tulnud selleks, et jääda“ –, lagunes järsku ja ootamatult. Muutus olematuks ilma otsese välise

- 8 Караганов. С. А. (1992) Проблемы защиты интересов Российско ориентированного населения в „ближнем“ зарубежье – Дипломатический Вестник, 15.–30.11.1992.
- 9 Karaganov, S. (2022) Russia's new foreign policy, the Putin doctrine. Russia in Global Affairs, 15. veebruar 2022. <https://karaganov.ru/en/sergey-karaganov-russia-s-new-foreign-policy-the-putin-doctrine/>
- 10 Герасимов, В. (2013) Ценность науки в предвидении. Военно-промышленный курьер, 8 (476), lk 1–3.
- 11 NATO (2026) Countering hybrid threats. 29. jaanuar 2026. <https://www.nato.int/en/what-we-do/deterrence-and-defence/countering-hybrid-threats>
- 12 Skismogeneesi mõistet kasutas esimesena Inglise antropoloog Gregory Bateson. Vt Bateson, G. (1935). Culture Contact and Schismogenesis, Man, Vol. 35 (Dec), lk 178–183.

sõjalise sekkumiseta, sisemiste protsesside tulemusel, mil püsiv ja väliselt elujõuline kooslus ühel hetkel kaotas võime kesta edasi.

Skismogeneesi sihipärane esile kutsumine toimub läbi vastase nõrkade kohtade, punktide (loci minoris resistentia) ründamise. Nõrga vastupanu punktid võivad olla sümmeetrilised või asümmeetrilised. Nõrga vastupanu punkt sisaldab üldreeglina ka väärtuselist disproportsiooni, mille puhul vastane ründab teise poole kõrgelt väärtustatud asju, kohti, substantse, mille kaotust ründaja ise väärtustab oluliselt vähemal määral (nt elavjõud, elanikkonna majandusliku toimetuleku langus). Tänapäevases sõjapidamises on just asümmeetriliste nõrga vastupanu punktide tuvastamine muutunud erakordselt oluliseks, mistõttu ka sisejulgeoleku valdkonnas on vältimatult vajalik valmisoleku tõstmine tulenevalt enda nõrkadest vastupanupunktidest.

Meie õiguskaitsestruktuuridel on hübriidohuga tegelemise kogemusest tuua juhtum, millega mitte toimetulek oleks võinud tuua Eestile kaasa väga raskeid tagajärgi. Põhiseadusliku korra kaitsmise kontekstis läheb 2007. aasta 26.–29. aprill meie riigi korrakaitse ametkondade ajalukku märksõnadega „pronkssõdur” ja „massilised tänavarahutused”, millede tagant kumas vaenuliku Venemaa ähvardav vari.¹³ Tegemist oli hübriidrünnakuga Eesti vastu enne hübriidsuse mõiste avalikku jõudmist Venemaa strateegilisse kultuuri- ja jõuametkondade igapäevasesse praktikasse.¹⁴

Vahistatud osalenutest olid 1/3 Eesti kodanikud, ülejäänud ilma kodakondsuseta ja Venemaa kodakondsusega inimesed. Enne rahutusi kasvas hüppeliselt Venemaalt Eestisse saabunute arv, rahutuste ajal ei lastud riiki siseneda Venemaalt bussidega tulla üritanud aktiviste. Vene riigiduumade delegatsioon käis kohapeal demonstratiivselt uurimas, kas monumendile kalmistule viimise viga ei tehtud, ja ekskantsler Gerhard Schröder avaldas soovi Saksamaalt kohale sõita. Rahutustega kaasnesid küberründed Eesti riigiasutuste, pankade, meediaväljaannete vastu, samuti üritati halvata mitmeid veebiteenuseid. Neid aktsioone on rahvusvahelises kirjanduses käsitletud kui esimest ulatuslikku riigi vastu suunatud koordineeritud poliitilise taustaga küberrünnakut.¹⁵

Sündmuste kulgu jälgiti Vene Föderatsiooni poolelt, anti suuniseid ja läbi Vene Föderatsiooni suursaatkonna toimus n-ö võtmeisikute instrueerimine ja tegevuse koordineerimine. Kohapealsed aktivistid kutsusid inimesi tänavatele oskuslikult koostatud sõnumite kaudu, manipuleerides rahvustunde, ühtekuuluvuse ja patriotismiga. Kõiki niisuguseid mobiliseerivaid komponente kombineeriti ja saavutati tulemus, et sajad inimesed olid valmis panustama

13 Kaitsepolitsei amet (2008). Kapo aastaraamat 2007, lk 12–18. https://kapo.ee/sites/default/files/content_page_attachments/aastaraamat-2007.pdf

14 Juurvee, I., Mattiisen, M. (2020) *The Bronze Soldier Crisis of 2007: Revisiting an Early Case of Hybrid Conflict*. International Centre for Defence and Security.

15 Ottis, R. (2018) Analysis of the 2007 Cyber Attacks Against Estonia from the Information Warfare Perspective. NATO Cooperative Cyber Defence Centre of Excellence. https://ccdcoe.org/uploads/2018/10/Ottis2008_AnalysisOf2007FromTheInformationWarfarePerspective.pdf

õigusvastaste tegudega destruktiivsesse ettevõtmisesse.¹⁶ Meie jaoks sai selgeks, et avaliku korra tagamine on küll igapäevase politseitöö valdkond, aga kriitilisel hetkel võib sellest saada terav julgeolekuküsimus. Täna on selge, et tegemist polnud inimeste rahulolematuse spontaanse eskaleerumisega massivägivallaks, vaid sihitud rünnakuga Eesti vastu. Ja seda mitte klassikalisel relvastatud mässu või vastuhaku kujul, mil tegevus toimub kindla plaani elluviimisenä, vaid kaose, desorganiseerituse esilekutsumisenä.

Venemaa võimude avalik ja varjatud sekkumine meie riigi siseasjadesse eesmärgiga tekitada kaos ja mastaapne poliitiline kriis kukkus sel korral läbi. Tõnismäe sündmustega seoses alustas ka Kaitsepolitsei amet kriminaalmenetlust Tallinnas toimunud massiliste korratuste organiseerimise (KarS § 238) asjaolude selgitamiseks. Selles kaasuses kasutati esimest korda julgeolekuasutuste seaduse (JAS-i) alusel kogutud teavet tõendina.¹⁷ Sama aasta sügiseks oli kohtueelne menetlus lõpule viidud ja materjalid süüdistuskokkuvõtte esitamiseks prokuratuurile edastatud. Venemeelse protestiliikumise Õine Vahtkond nelja liidri süüasjas leidis aastatel 2008–2009 aset kohtulik menetlus. Kohus mõistis kõik neli meest 2009. aasta jaanuaris täielikult õigeks, kuna tõendid ei kinnitanud nende otsest süüd rahutuste organiseerimises või üleskutsetes vägivallale. Kohtu hinnangul tuli toimunud süüdistada massipsühhoosi seisundit, mitte süüdistatavaid.¹⁸ 23. juulil 2009 õigeksmõistmine jõustus, kuna Riigikohus ei võtnud süüasja arutusele.

Kohtuotsuse järgi ei olnud tõendatud, et süüdistatavate tegevusel oleks olnud põhjuslik seos aprillirahutustega. Selline kohtuliku menetluse tulem näitas, et tollal kehtinud KarS-is puudus koosseis, mida oleks olnud võimalik kasutada reaalset toimunud vägivaldsete ja suurt materiaalset kahju tekitanud sündmuste organisaatorite-initsiaatorite vastu. Täna teame, et sedalaadi aktsioonides ei pea olema tegev n-ö kohapealne staap, mis paneb paika eesmärgi ja kavandab üksikasjadeni kõiki tegevusi. Hübriidrünnakute puhul kasutatakse eelistatult taktikat, mis näeb ette nõrkadele punktidele surve avaldamist. Kuna parajasti toimuva aktsiooni lõpptulem on etteulatuvalt määratlemata, siis lastakse sündmustel kulgeda, muutustele reageeritakse jooksvalt, vajadusel olukorda pingestades, kuid alati varjatult.

Eestivaenulikud jõud kasutasid oskuslikult ära tollaseid lünkasid meie kriminaalseadusandluses, mistõttu tõendid organisaatorite karistamiseks osutusid kohtus kõlbmatuteks. Täna on viidud kriminaalseadustesse sisse olulised täiendused, mis lubavad poliitilise ekstremismiga edukamalt võidelda. Samas ei ole põhjust uskuda, et kunagi jõutakse olukorrani, et sedalaadi olukordade

16 Vaher, E. (2017) Politsei on praegu paremini valmistunud kui kümme aastat tagasi. ERR 26.04.2017. <https://www.err.ee/592307/vaher-politsei-on-praegu-paremini-valmistunud-kui-kumme-aastat-tagasi>

17 Vabariigi Valitsuse 12.07.2007 korraldus nr 346 „Riigisaladuseks oleva teabe salastamise ennetähtaegne kustutamine“. – RTL 2007, 60, 1089.

18 Eesti Vabariik (Republic of Estonia) vs. Dmitri Linter, Dimitri Klenski, Maksim Reva and Mark Sirök, Kohtuotsus kohtuasjas nr 1-07-13025/2 [Court decision in the court case No 1-0713025/2] (Harju Maakohus, 5. jaanuar 2009), Riigi Teataja, 6, 11, 41, 39–40, 42, <https://www.riigiteataja.ee/kohtulahendid/fail.html?id=10892162>.

lahendamine oleks võimalik täielikult ilma eriteenistuste infot ja meetodeid kasutamata. Neljast rahutuste organiseerimises süüdistatud isikust kolmel puudus Eesti kodakondsus. Nad lahkusid peagi pärast eeluurimisvangistusest vabanemist Eestist ja nende võimalik tagasitulek on riiki sisenemise keeldudega tõkestatud.

Hübriidsõja loogika lähtub alati vastaspoole nõrkuste leidmisest ja nende ründamisest vastasele kõige ebasobivamal hetkel. Kompleksne lähenemine riiki ja kodanikke varitsevatele rünnetele tugineb mitte üksnes reageerimisele juba üles kerkinud ohtudele, vaid ka proaktiivsele valmistumisele alles kujunevatele, s.t välja joonistuvatele ohtudele. Praegune olukord, et meie kompetentsed ametkonnad pole tuvastanud riigisest jõudu, mida võiks käsitleda „viienda kolonnina“, võib pingete eskaleerumisel kiiresti muutuda. Meil tuleb olla selleks ette valmistatud, et võimalik sõjaline kallaletung Venemaa suunalt leiab aset koos riigis paikneva „uinunud agentuuri“ tegevuse, samuti Vene võimu passiivsete toetajate – „ootajate“ (ждуни) aktiveerumisega.

Vene maailm

Vene maailm (Русский Мир) seondatuna Vene ususõjaga on oma väärtussisult mõlemad doktrinäärsed, pseudoreligioossed ideoloogiliselt kõrglaetud mõisted, mida Moskva enda huvides aktiivselt kasutab. Nagu Vene Föderatsiooni sees on Putini valitsemise ajal kehtestatud jäik võimuvetikaal, kus keskvoim oma haaret pidevalt tugevdab, nii on ka väljaspool Venemaad üritatud luua kogukonda üheks liitvat struktuuri, mille eesmärk on välismaal elavate venelaste hulgas mobilisatsioonivalmiduse suurendamine. Seetõttu iga kollektiivse aktiveerumise järgmine tase mahub üldisema mobilisatsiooni protsessi alla, mida teostab Vene maailm keskusega Moskvast.

Väliselt on tegemist justkui pehmete väärtustega, mis seonduvad üksnes kultuurisfääriga. Kuid kui meele pidada, et „suur ja püha Vene kultuur on kõikjal“ ning et „seal, kus on Vene kultuur, tuleb Moskvast seda kaitsta“, siis näeme selle nähtuse ähvardavat sisu. Näiteks läbi sekkumise usuküsimustesse nendes riikides, mida käsitletakse Moskva poolt Vene Õigeuskirikuga (VÕK) kanoonilise territooriumina. 13. mail 2026 võttis Vene riigiduum lisaks vastu seaduse, mille kohaselt on Venemaal seaduslik õigus saata oma vägesid välisriikidesse kaitsma Venemaa kodanikke, kelle on välisriikide või rahvusvahelised kohtud arreteerinud, keda uuritakse, kes on antud kohtu alla või keda mingil muul moel Moskva hinnangul ebaõiglaselt koheldakse.¹⁹

Vene maailm välismaal ei tähenda otseses mõttes suletud ja kapseldunud (usu)kooslust, mis toimib ainult enda sisemiste reeglite järgi. Euroopas (üldse läänemaailmas) elab täna suurel hulgal venelasi, kes on tuttavad mõlema

19 ERR 26.05.2026. Putin jõustas seaduse, mis lubab välismaal asuvaid Vene kodanikke relva jõul „kaitsta“. <https://www.err.ee/1610037754/putin-joustas-seaduse-mis-lubab-valismaal-asuvaid-vene-kodanikke-relva-joul-kaitsta>

kultuuri- ja komberuumi – läänekristliku ja Vene maailma tavadega ja nende arvukus on alates 1991. aastast pidevalt kasvanud. Nad räägivad (või mõistavad) kohalikke keeli ja suhtuvad tähelepanelikud kõigesse, mis läänemaailmas Venemaa suunal sünnib. Väiksema väidetavalt alandav riive Venemaa suunas ei jää neile märkamata.

Vene maailm sisaldab endas mitmeid põhimõttelisi vastuolusid. Ka ägedad läänevastased venelased soetavad endale lääne luksускаupu, langevad meeleldi n-ö madala tarbimiskultuse ohvriks, nende lapsed õpivad läänemaailma riikides, omavad tihti topeltkodakondsust, väljaspool Venemaad püütakse soetada kinnisvara. Tegemist on uut laadi eliidiga, ka Venemaa tipp-poliitikute, Kremli lähiringi, samuti tipp-propagandistide-ideoloogidega, kes indiviididena naudivad lääne poolt pakutavaid hüvesid, kuid samal ajal Vene maailma esindajatena põlgavad kollektiivselt läänt kui n-ö tarbimiskultuse ja satanismi küüsi langenut.

Vene maailma kaudu inimestesse sisendatud irratsionaalne vimm, ülekohtu tunne²⁰ seletab lahti, miks nii paljud venelased, kes elavad läänes, toetavad Putinit ja tema algatatud sõda. See tunne hõlmab endas eelkõige kiivust nende suhtes, kes elavad paremini, jõukamalt ja nende defineerimist kurjana. Füüsiliselt ollakse küll Berliinis, Zürichis või New Yorgis, mentaalselt viibitakse aga jätkuvalt Venemaal. Usutakse, vähemalt alateadlikult, et lääs on allakäinud, roiskuv, elujõuetu, ohtlik Venemaale, ja söimatakse läänelikku elulaadi tihti võõrkeeltes. Paljud venelased on siiani veendunud, et n-ö kollektiivne lääs pettis 1990. aastatel venelaste põhjendatud lootusi-ootusi, sest abistas neid majanduslikult liiga vähe, kergendamaks leppimist impeeriumi kaotusega. Kuid alanduse tipuks ei kohelnud Venemaad jätkuvalt suurvõimuna.²¹

Läänemaailmas tavapäraselt kasutatud individuaalse radikaliseerumise²² käsitus ei pööra kollektiivsele radikaliseerumisele piisavat tähelepanu. Koosluse kollektiivne radikaliseerimine loob üldise fooni, valmisoleku individuaalseks radikaliseerumiseks. Kollektiivselt radikaliseeritud koosluste aktsioonid ei alga reeglina vastusena avalikule üleskutsele, vaid vajavad käivitumiseks üksnes „koeravile” tüüpi signaale, mis on arusaadavad üksnes „omadele”. Võõraste ehk mitteomade jaoks on sarnased üleskutsed kuuldamatud, mis lubab Moskva keskvõimu esindajatel väita, et nemad pole toimuvaga seotud. Eestis puhkenud nn pronkssõduri kriisi ajal 2007 ründasid n-ö rahvuslik-patriootlikult meelestatud noored („Naši”) väidetavalt spontaanselt Eesti saatkonda Moskvast, Eestis registreeritud kaubavagunid pandi raudteelaste „patriootlike aktsioonide” tulemusena tähtajatult seisma kauba-jaamade ummikteedele. 2008. aastal, kui leidis aset Venemaa-Gruusia sõjaline

20 Nimetatud ka orjavihaks – ressentimendiks. Vt Nietzsche, F. (2013). On the Genealogy of Morals. A Polemic. London: Penguin Classics, lk 9–33.

21 Giles, K. (2019) Moscow Rules. What Drives Russia to Confront the West. Washington, DC: Brookings Institution Press and London: Chatam House, lk 13.

22 Vt Belova-Dalton, O. (2024) Raport Karen Drambjani radikaliseerumisest. Sisejulgeoleku Instituut, Sisekaitseakadeemia.

konflikt, alustati Venemaal elavate grusiinide pogromme meenutavat tagakiusamist, suleti nende kauplusi ja deporteeriti Gruusia päritolu inimesi.²³

Läänemaailma tavakodanikel on Vene maailmast ja selle ambitsioonidest olematu või väga pealiskaudne arusaamine. Ei tajuta lõpuni, et Putini Venemaa on tänaseks muutunud suletud, inimesi rangelt kontrollivaks riigiks, kuhu reisinud välismaalast varitsevad tõsised ohud alates Vene eriteenistuste kõrgendatud huvist ja lõpetades sattumisega fabritseeritud süüdistuse alusel n-ö vahetusfondi. Niisuguseid sisuliselt pantvange kasutavad Venemaa eriteenistused enda jaoks väärtuslike, spioneerimiselt või muudelt kuritegudelt tabatud kaastöötajate koju tagasi toomiseks.²⁴ Sest Kremli propagandistliku slogani järgi „omasid maha ei jäeta“.

Läänemaailm vaatas migrantidele 1990. aastate alguses valdavalt kui ühiskonna elu mitmekesisustavale ja rikastavale faktorile ning et tagada kõrge elatustase ja heaolu jätkumine lääneriikides. Peale selle lähtuti humansest kaalutlustest, mille järgi pidi lääs pakkuma pelgupaika ja uut võimalust neile, kes olid põgenenud kodumaal võimul olevate türannide või fundamentalistide repressioonide eest. Migrantpopulatsioonide kohanemiskursi peeti iseeneslikult lahenduvaks, mistõttu toetati riiklikult väiksemate kultuuriliselt põhielanikkonnast erinevate koosluste-kogukondade teket. Niiviisi aidati kaasa migrantide isoleerumisele põhielanikkonnast ja tehti karuteene neile, kes tulles läände, lootsid pääseda lisaks lähteriigis valitsenud ahistavatele riiklikele piirangutele ka kogukondlikust järelevalvest.

Eesti riigi poliitika siin viibiva välist päritolu elanikkonna suhtes võeti 1990. aastate alguses Euroopa riikide kogukonna ja rahvusvaheliste organisatsioonide esindajate poolt pingsa järelevalve alla. Detsembris 1992 saatis CSCE Venemaa palvel Eestisse faktituvastamise meeskonna, mis pidi tegema kindlaks venekeelse elanikkonna diskrimineerimise ja ennetama võimalikke rahvuslikul pinnal tekkivaid konflikte.²⁵ Välismaised nõuandjad ei tajunud adekvaatselt siinset olukorda ja Venemaal küpsemaid tegelikke hoiakuid läänemaailma suhtes. Seepärast ei saanud nad ka aru, et Venemaa võimudele põhjendamatu vastutulek ja survele järeleandmine ei vähenda pingeid, vaid vastupidi, üksnes suurendab neid.

Kuna Eestil ja eestlastel on varasemad pikaajalised ettevaatlikuks tegevad kogemused, ei olnud me samavõrra sinisilmsed kui ilma sarnaste kogemusteta lääne-eurooplased. Enne Putini võimule tulekut (aastal 2000) valitsesid pealegi Eesti ja Venemaa vahel mõneti konstruktiivsemad suhted, kust ei puudunud soov ka teineteisest paremini aru saada. Venemaa ja Euroopa mõjukamate

23 Vt Asmus, R. (2010) Väike sõda, mis raputas maailma. Gruusia, Venemaa ja Lääne tulevik. Tallinn, Eesti Ajalehed, lk 88.

24 Vt ERR (2024). Türgis toimus suur Venemaa ja lääneriikide vangide vahetus. 01.08.2024. <https://www.err.ee/1609412956/turgis-toimus-suur-venemaa-ja-laaneriikide-vangide-vahetus>

25 Kionka, R. (2005) CSCE/OSCE ja meie. Diplomaatia, 22/23. Leitav: <https://diplomaatia.ee/csce-osce-ja-meie/>

riikide vaheline läbikäimine oli aga eluvõõralt sõbramehelik. Niisuguste meeleolude taustal suruti Eestile sisuliselt peale hiilivat kodakondsuse nullvarianti, sest kõigile mittekodanikele soovitati tungivalt anda niisuguseid õigusi, mis oleks tavapäraselt pidanud kuuluma üksnes kodanikele.²⁶ Sel viisil hakati tahtmatult ellu viima Moskva ideid uute riikide jätkuvaks oma mõjuväljas hoidmiseks. Nii mõnegi Eesti tänase integratsiooniprobleemi juured ulatuvad tagasi sellesse aega ja siis paika pandud praktikateni (nt kakskeelne riiklik koolivõrk).

26 Saar, J., Koort, E., Annus, R. (2025) Valimisõigus ja kodakondsus Eestis: julgeolekupoliitiline taust, probleemid ja valikud. Raport. Sisejulgeoleku Instituut, Sisekaitseakadeemia, lk 11.

Hübriidohtude avaldumisvormid ja Eesti sisejulgeoleku haavatavused

Organiseeritud kuritegevus

Luure Keskagentuuri (CIA) eksdirektor James Woolsey märkis 1990. aastate lõpul: „Kui teil avaneb juhus vestelda sõnaosava inglise keelt kõneleva vene-lasega [---], kes kannab 3000 dollarit maksvat ülikonda ja Gucci kingi ja ütleb, et on Vene ettevõtte juht [---], siis on neli võimalust. Ta võib olla see, kes ta ütleb end olevat. Ta võib olla Vene luuretöötaja, kes tegutseb ärimelise sildi all. Ta võib kuuluda vene kuritegelikku rühmitusse. Aga tõeliselt huvipakkuv võimalus on, et ta võib olla kõik kolm korraga ja ühegi jaoks neist ei ole see probleem.“²⁷

Venemaist päritolu organiseeritud kuritegevuse ohtlikkus välismaal seisneb Vene riigi ja venekeelse kogukonna omavahelises läbipõimumises, omamoodi sümbioosis, kus venekeelne kogukond tervikuna on üheaegselt ohvri ja kaasosalise rollis. Juba 1990. aastate lõpul oli Ameerikas tegemist riiklikult kureeritud kriminaalse maailmaga, kus Vene eriteenistused hoidsid endisest Nõukogude Liidust lahkunud kurjategijaid üha enam oma kontrolli all ja kasutasid neid oma huvides. Nüüdseks on venemaist päritolu kriminaalsel maailmal lastud läänes enam kui kolmekümne aasta jooksul end mugavalt sisse seada. Sedalaadi kuritegevusel on kultuurilised juured, mistõttu imbub Vene maffia eelkõige sinna, kuhu on tekkinud (või tekkimas) piisavalt arvukas „väikene Venemaa“ ehk venelaste diasporaa, sisserännanute kogukond.²⁸

Venemaa tervikuna on pärast Putini võimuletulekut muutunud üha enam kuritegevuse n-ö tagamaaks, kus riiklikud organid ja kriminaalsed grupeeringud kasutavad samu meetodeid, olles sageli teineteisest raskelt eristatavad. Vene riik sarnaneb kriminaalse struktuuriga, kus kogu riigi ressurss on võimul oleva klanni kasutuses ja käsutuses. Venemaa riigielu reguleerivad mitte õigusnormid, vaid formaalselt fikseerimata reeglid, mis panevad paika, mil viisil tuleb lahendada probleeme (blat²⁹) ja kuidas on „õiglane“ (справедливо). Putinism tähendabki, et allilma kombes ja arusaamad ehk ponjatijad (понятия)

27 Lucas, E. (2012) Pettus. Spioonid, valed ja kuidas Venemaa Läänt tüssab. Tallinn: Varrak, lk 230. USA esindajatekoja panganduse ja finantsteenuste komitee, kuulamine Vene rahapesu asjus, 21. september 1999. R. James Woolsey tunnistus, <http://archives.financialservices.house.gov/banking/92199woo.shtml>

28 Galeotti, M. (2018) Vargad seaduses. Vene supermaffia. Ühinenud Ajakirjad, 2018, lk 242.

29 Vene ja nõukogude slängis tähendab blat (блат) isiklike võrgustike, kõrgemalt poolt saadud toetuse, „katuse“ (крыша) või mitteametlike teenete kasutamist töökohtade, defitsiitsete kaupade või teenuste saamiseks.

on jõudnud välja avalikku sfääri ja riigi valitsemisesse. Vene uuema aja rahvataarkus on selles suhtes tabav: „Teistes riikides on maffia, kuid Venemaal on maffial oma riik.“

Sobiv näide piiride kadumisest Venemaal allilma ja pealilma vahel on „Putini koka“ – kriminaalse taustaga Jevgeni Prigožini – tõus võimupüramiidi tippu ja langus pärast „Õigluse marssi“ Moskva suunas juunis 2023. Tema juhtimisel tegutses kurikuulus „erasõjafirma“ Wagner, mida varustati riigieelarve vahenditest. Prigožini poolt, kuid Putini heakskiidul hakati Ukrainas sõdimiseks Venemaa vanglatest massiliselt vabastama süüdimõistetud kurjategijaid.³⁰ Alates hetkest, mil Prigožin näitas üles ebalojaalsust Putini suhtes, oli tema saatust otsustatud. Kuidas täpselt Prigožinit ja teisi Wagneri juhtfiguure vedanud lennuki allakukkumine 2023. aasta augustis teoks sai, selgub ehk kunagi tulevikus. Kremli edastatud sõnum oli ühetähenduslik: ära hakka vastu peremehele ega hammusta kätt, mis sind toidab.

Valdavalt venemaist päritolu organiseeritud kuritegevuse kontrolli alla saamine Eestis 1990. aastate lõpuks oli üks meie õiguskaitseametkondade vaieldamatutest saavutustest. 1980-ndate lõpul ja 1990-ndate alguses, mil Eestis toimus eelmise riigikorra kadumine, sattusime sotsiaalse desorganiseerituse, anoomia (normipuudulikkuse) seisundisse. Ka kuritegevuse kõrge tase ja vägivaldsus kujutasid endast meie riigi jaoks tõsist väljakutset. Rahvusvaheliste hindamiskriteeriumite järgi hakkas Eesti üleminekuperioodil liigituma maailma kõige problemaatilisemate piirkondade hulka.³¹

Väga suur osa siinsetest tapmistest oli seotud bandiitlikku tüüpi organiseeritud kuritegevusega. Tahtlike tapmiste arv Eestis on võrreldes 1990-ndate keskpaigaga tänaseks vähenenud 18 korda.³² Keskkriminaalpolitsei andmetel ei ole Eestis praegu kriminaalse maailma liidrit, kelle juurde viiakse allilma tülid. Pole „ühiskassat“, rääkimata kuritegeliku maailma tippudest – „seaduslikest varastest“, kes jäid ka keerulistel aegadel Eestisse tulemata. Kasutasime uue õiguskorra loomisel edukalt ära ajaakna, kuigi juba siis oli märgata Eestis toimetavate kuritegelike ühenduste püüdu mängida siinse venekeelse elanikkonna patriotismile. Võib spekuloida, et tollasel KGB-d asendanud FSB-l puudus „organiseeritud kuritegevuse organiseerimise osakond“, toetus Vene riigivõimu suunalt, mis täna mingilaadse nimetuse all tõenäoliselt eksisteerib.

Kõige tähtsam uudsus läänemaailmas tegutseva Vene päritolu organiseeritud kuritegevuse osas on nüüd, et nad on saanud endale tegevuse koordinaatorid FSB ja teiste Vene eriteenistuste näol. Praegune olukord, mil Ukrainas toimuva sõja tõttu on siinsel kriminaalsel maailmal olulisel määral nõrgenenud

30 Vt Barabanov, I., Korotkov, D. (2024) Meie äri on surm. Wagneri palgaarmee ja Jevgeni Prigožini lugu. Tänapäev.

31 Saar, J. (2026) Kas Donald Trump lõpetas USA-s vägivaldse kuritegevuse? Mis toimub Eestis? Postimees 06.02.2026. <https://www.postimees.ee/8411155/juri-saar-kas-donald-trump-lopetas-usas-vagivaldse-kuritegevuse-mis-toimub-eestis>

32 Saar, J. (2022) Tahtlikud tapmised Eestis 1990–2020: kas märkamatuks jäänud edulugu? Juridica, 2022, nr 6, lk 426–433.

kontaktid Venemaaga, tähendab küll boonust, mis teeb lihtsamaks võitluse kuritegevusega, kuid ei anna meie õiguskaitseteenistustele põhjust loorberitele puhkama jääda.

Varasem allilm oli kogu endises punaimpeeriumis autoritaarne, nõukoguliku käsuliiniga. Selle asemele on nüüd tulnud uus, kaasaegne, paremini konspireeritud kriminaalne tegevus ja süvenev praktika, mil grupid kujunevad vastavalt konkreetsele ülesandele ja toimetavad iseseisvalt, ilma et omaksid ülevaadet tervikpildist. Endiselt on kasutusel küüniline oskus kasutada oma eesmärkide saavutamiseks, kui vähegi võimalik, ära inimlikke nõrkusi. Sarnast tegutsemisviisi (modus operandi) rakendavad ka kaasaegsed terroristlikud organisatsioonid. Teisisõnu: oht pole kadunud, muutunud on vana kriminaalse organisatsiooni vorm. Võitlus organiseeritud kuritegevusega ei lõpe kunagi, sest see nähtus areneb, kurjategijad avastavad enda jaoks üha uusi võimalusi ja tulusaid tegevusi. Sealhulgas seda, kuidas paremini ära kasutada kohalikku venekeelset diasporaad.

Korruptsioon ja riigi enesekehtestamine

Korruptsiooni üle tulemusliku kontrolli saavutamine oli Eestile kui uuele riigile erakordselt tähtis. Selle õnnestumist tõestab meie väga hea positsioon edetabelis, mida koostab rahvusvaheline MTÜ Transparency International, lähtudes korruptsiooni tajumisest avalikus sektoris. Korruptsioonitajumise indeksi (CPI) alusel paiknes Eesti 2025. aastal 182 riigi ja territooriumi hulgas väga kõrgel 12. positsioonil. Meist paremal kohal asusid üksnes sellised pikaajalise demokraatia traditsiooniga riigid nagu Taani, Soome, Norra, Rootsi jt. Oleme täna selle näitaja järgi heas seltskonnas, edestades kõiki Euroopa postsotsialistlikke riike, rääkimata endistest Nõukogude liiduvabariikidest.³³ Venemaa asus vastavalt 157. positsioonil.

Venemaist päritolu korruptsioon võrreldes läänelikuga esindab n-ö orientaalset korruptsiooni tüüpi ja sellest asjaolust tuleneb selle nähtuse eriline ohtlikkus. Venemaises traditsioonis tehakse otsuseid suure võimudistantsi ja jäiga võimuvertikaali tingimustes, vastandina läänelikule väikesele võimudistantsile ja võimu jagamise põhimõttele. Seal ei peeta monopolset otsustamisvabadust, otsuste vähest läbipaistvust ja aruandekohustuslikkuse puudumist negatiivseteks nähtusteks.³⁴

Venemaises poliitilises ja juhtimiskultuuris kuulub võimupositsioonist isikliku kasu saamine lahutamatu valitsemispraktika juurde. Jätakuvalt kehtib reegel, mille järgi kohalik ülemus elatub kohalikest ressurssidest, s.t talle

33 Transparency International. Corruption Perception Index 2025. https://www.transparency.org/en/cpi/2025?gad_source=1&gad_campaignid=23552156524&gbraid=0AAAAADud0D-d4aNStj44gDXbyeMNpP89x&gclid=EA1aIQobChMIyoCjpKiglQM-VD0GRBR3jhjFZEAAAYASAAEgK8ZPD_BwE

34 Klitgaard, R. (1988) Controlling corruption. Berkely, CA: University of California Press, lk 75.

allutatud inimeste eksploateerimisest, et ta ei vajaks pidevat valitseja (riigi) toetust. Seda nimetati tavapäraselt valitseja poolt jagatud nn toiduse, elatise (кормление) põhimõtteks.³⁵ Millal selle süsteemiga kellelegi ette nähtud elatis läheb Venemaal üle reeglite rikkumiseks või isegi kuriteoks, otsustab arusaamadele tuginedes alati valitseja (järgmise astme ülemus).

Tänaseks on regulaarselt ilmnenu, et Kreml korrumpeerib sihipäraselt välismaiseid ärimehi ja poliitikuid³⁶, kes võtavad kergekäeliselt vastu Moskva pakutavaid hüvesid. Niisugust väliselt soodsa tehingu pakkumist vastu võttes antakse ennast Kremli meelevalla, sest toimub venemaises tähenduses enese-loovutamine, millest väljumise võimalused on isiku jaoks alati halvad. Seetõttu kõik, mis on seotud Venemaalt pärit rahavoogudega, peaksid panema helisema häirekellad, et keegi ei hakkaks sedalaadi suhet (à la schröderiseerumine) pidama tavapäraseks või isegi riikidevahelisi pingeid leevendavaks („Wandel durch Handel“).

Korruptiivsete võrgustike tekkimise eest uutes demokraatiates, mis ebasoodsa arengu korral tipnevad riigi pantvangistamise, kaaperdamisega, tehti korduvalt hoiatusi meie lääne sõprade poolt.³⁷ Sellega seostub n-ö riigi viimine Ida-Virumaale, mis on üks meie omaaegseid edulugusid.³⁸ Tõllal teadvustati fakti, et Venemaal on sügavalt omakasupüüdlik huvi selles piirkonnas toimuva vastu. See ilmnas alates 1990. aastate algusest, eriti 1993 korraldada üritatud pseudoreferendumist, mil tehti katse luua riigilaadne moodustis keskusega Narvas (sarnaselt Moldovas asuva Dnestri-äärse Vabariigiga). Niisugused lootused kustusid alles 1994. aastal, mil Eestist viidi välja Vene väed. Meie riiklike institutsioonide esindajatel jätkus tollal tahet ja julgust tegutseda otsustavalt, mis andis positiivseid tulemusi.

Praegu, ehk enam kui 30 aasta möödudes räägitakse taas vajadusest „viia riiki Ida-Virumaale ja võita tagasi Narva“. Mõneti on nüüdne olukord võrreldes 1990. aastate alguses Eesti riigi kohale toomisega sellesse regiooni isegi keerulisem, sest näiteks pärast augustiputši ebaõnnestumist põgenesid paljud avalikud iseseisva Eesti vaenlased Venemaale. Hiljem on kogu regioon toimetanud suhteliselt omapead, mis toimus tihti kohaliku võimu keskvvõimust sõltumatus sildi all. Venemaaga seotud tavapäraseid teemasid (nt kodakondsus, keel, kool, kirik, nõukanostalgia, suhted Venemaaga) osavate ning jõhkrate ärakasutajate ja kohalike muredes „paha“ Eesti riigi süüdistajatena on tõusnud regioonis esile just lõhestavat agendat kasutavad poliitikud.

35 Blum, J. (1964) Lord and peasant in Russia: From the ninth to the nineteenth century. New York: Atheneum, lk 144.

36 Belton, C. (2022) Putini inimesed. Kuidas KGB võttis tagasi Venemaa ja tungis siis edasi Läände. Tallinn: KAVA Kirjastus.

37 Karklins, R. (2002) Typology of post-communist corruption. Problems of Post-Communism 49, 4, 22–32; Karklins, R. (2005) The system made me do it: corruption in post-communist societies. London, New York: Routledge.

38 Vt Altosaar, A. (2026) Ida-Virumaa passioon, ehk korduma kippuvad küsimused. Akadeemia, nr 3, lk 387–414.

On tähelepanu vääriv, et need poliitilised jõud, mis toetuvad Eestis venekeelsele elanikkonnale, kasutavad oma valijate suhtes põhimõtteliselt sama taktikat, mida kasutab Moskva nende venelaste suhtes, kes elavad väljaspool Venemaad. Nad jätkavad vaidlust 1980-ndate lõpu teemadel, mis leidsid lahenduse meie Põhiseaduse vastuvõtmisel (1992) ning mis tänaseks peaksid olema ammu lõppenud. Ärevust tekitav on ka poliitiliste aktsioonide sagedane sünkroonsus Venemaal toimuvaga. Näiteks eestimeelne kohaliku muuseumi direktor Narvas sattus 2025. aastal omavalitsuse esindajate ja Venemaa üheaegse rünnaku alla.³⁹

Kohalik võim mitmes Ida-Virumaa kohalikus omavalitsuses ei toimi aastaid piisavalt efektiivselt, valijate ja volikogu liikmete hääli on ostetud, kohaliku võimu esindajad on tegutsenud Eesti riigi eesmärkidele vastu. Osa eelarvelisi vahendeid, mis oleks pidanud edendama kohalikku elu, on aastate jooksul läinud kohalike korruptantide taskusse. Koos Nikolai Ossipenkoga said 2022. aastal kahtlustuse korruptsioonikuritegude toimepanemises 23 inimest Kohtla-Järve linnavalitsusest ja volikogust ning tema äritegemistega seotud inimeste hulgast. Kohtuliku menetluseni jõuti üheksa isikuga 2025. aastal.⁴⁰

Kõik see näitab ühetähenduslikult, et piirkonna integratsioon muu Eestiga pole piisaval määral õnnestunud, sest mõjukad tegelased on jätkuvalt „kohalikud parunid ja kroonimata kuningad”.⁴¹ Sedalaadi juhtpositsioonid ei jää kunagi tühjaks, sest kohalik Vene maailm vajab juhte ja need leitakse. Kes poliitikust selle positsiooni omandab, sõltub paljuski nende balansseerimise oskusest Eesti seadustega paika pandud lubatu-keelatu piirimail. Võitlus korruptsiooni normaalseks ja igapäevaseks nähtuseks pidava majandusliku ja poliitilise kultuuriga peab Ida-Virumaal, nagu kogu Eestiski, kestma jätkuvalt.

Rahapesu

Kuritegelikud ühendused tegelevad alati rahapesu ehk ebaseaduslikult saadud tulude legaliseerimisega. Lääne tüüpi rahapesu tähendab, et keegi on saanud illegaalsel viisil tulu ja tahab hakata seda legaliseerides enda tarbimisvajaduste rahuldamisel kasutama. Formaaljuriidiliselt on rahapesu fakti fikseerimise jaoks vajalik eelkuriteo tuvastamine, s.t peab olema välja toodud konkreetne

39 Vt Välisministeerium 15.10.2025. Välisminister Tsahkna kehtestas sanktsiooni Narva muuseumi direktori Maria Smorževskihh-Smirnova tagakiusajatele. <https://www.vm.ee/uudised/valisminister-tsahkna-kehtestas-sanktsiooni-narva-muuseumi-direktori-maria-smorzevskihh>

40 Kundla, R. (2025) Kohtla-Järve korruptsiooniskandaalis läks kohtu alla üheksa inimest. ERR 16.12.2025. <https://www.err.ee/1609886041/kohtla-jarve-korruptsiooniskandaalis-laks-kohtu-alla-ueksa-inimest>

41 Vt Kelomees, H., Reivart, A. (2026) NATO „viis sõjani”? Mihhail Stalnuhhin jutlustab putinismi nii otse kui ka läbi koeravile. Delfi 28.05.2026. <https://www.delfi.ee/artikkel/120586726/tagatuba-nato-viis-sojani-mihhail-stalnuhhin-jutlustab-putinismi-nii-otse-kui-ka-labi-koeravile>

kuritegu, mille käigus ebaseaduslik tulu tekkis. Ka meie karistusseadustikus sätestatud norm rahapesu kohta eeldab eelkuriteo olemasolu.

Kuidas aga teha eelkuritegu kindlaks olukorras, kus lääne õigusametkondade koostöö selle teo toimepanemise kohaga (Venemaaga) puudub üldse või on sealt saadud andmed ebausaldusväärsed? Edastatud info eesmärgiks võis hoopis olla „reeturitest“ kedagi lääneriikide õiguskaitseametkondade kätega karistada. Veelgi enam, tuleb arvestada võimalusega, et sealsed võimud koos eriteenistustega ise ongi põhilised rahapesijad. Vene eriteenistuste kohalolu ja sageli ka aktiivne osalemine rahapesus teevad uurimise komplitseerituks ja tavapäraste kriminaaluurimise meetoditega sisuliselt võimatuks. Seetõttu pole ka tulude kriminaalset päritolu võimalik kohtus tõendada, mis süütuse presumptsiooni järgi tähendab süüdistatava täielikku õigeksmõistmist.

Nii on omavahel seotud organiseeritud kuritegevus, millel on riigi „katus“, ja rahapesu, mille käigus liigutatakse rahasid Venemaalt välismaale ja mõnikord keeruliste skeemide abil välisvaluutana Venemaale tagasi. Tulud saadakse Venemaalt, kuid nende kasutamise eelistatud kohaks on lääneriigid. Raha, mis on saadud Venemaa kauplemisest, pole „must“ tavapärases, läänemaailmas kasutatavas tähenduses. Seda vähemalt senikaua, kuni Venemaad pole tunnistatud ametlikult terroristlikuks või terrorismi toetavaks riigiks.

Venemaal puudub tänaseni legaalne eraomand ja õigus omandilt kasu saamiseks sõltub personaalsest ustavusest Putinile (Kremlile). Igaüht, kes läheb Kremliga vastuollu, võib süüdistatuna riigivarguses või suvalisel fabritseeritud põhjusel saata vanglasse.⁴² Küllap on suur tõetera teravmeelsuses, mille järgi tänased Vene oligarhid ei ole miljardärid, vaid üksnes peavad ametit, s.t nad on valitseja teenistuses miljardäridena. Nad haldavad vara, mida neil lubab hallata Venemaa praegune riigivõim eesotsas riigi peremehe president Vladimir Putiniga.⁴³ Nad jätkavad selle rolli täitmist senikaua, kui lubab ja peab vajalikuks valitseja. Märgiline on siinjuures Putinile lähedase oligarhi Oleg Deripaska 2007. aastal tehtud truualamlik avaldus: „Kui riik ütleb, et me peame loobuma oma firmadest, me loobume. Ma ei eralda ennast riigist, mul pole muid huve.“⁴⁴ Täna Vene oligarhid ei ole Putini, s.t Vene eriteenistuste haardest pääsemiseks lihtsaid võimalusi, mida demonstreerivad ilmekalt muuhulgas Vene oligarhide Berezovski, Hodorkovski ja teiste juhtumid.

42 Belton, C. (2022) Putini inimesed. Kuidas KGB võttis tagasi Venemaa ja tungis siis edasi Läände. Tallinn: KAVA Kirjastus, lk 396–397.

43 Zõgar, M. (2017) Kõik Kremli mehed. Tänapäeva Venemaa lühiajalugu. Tänapäev, lk 424.

44 Hille, K. (2018) Oleg Deripaska, Russian oligarch under siege for Putin ties. Financial Times, 04.05.2018. <https://www.ft.com/content/08f230b0-4dfb-11e8-8a8e-22951a2d8493?syn-25a6b1a6=1>
Vt lisaks, kuidas Putin Deripaskalt allkirja võtab tootmise taastamise kohta alumiumitehases <https://www.youtube.com/watch?v=48Kk7kobMQY>

Kuidas selliste taustade korral eristada era- ja riigile kuuluvat kapitali või legaalsel teel ja ebaseaduslikult omandatud rikkusi, on äärmiselt problemaatiline. Igatahes on selge, et Venemaalt ja teistest loodusressursside poolest rikkastest endistest liiduvabariikidest pärit raha ahvatles lääne pankasid ja nende omanikke ning pani silmi sulgema filiaalide enneolematute tehingumahtude ees.

Riigiprokuratuur esitas 2022. aasta märtsis Swedbank Eestile ja selle endistele juhtidele kahtlustuse rahapesus enam kui 100 miljoni euro ulatuses. Kaks aastat hiljem teatas prokuratuur, et lõpetab selle kriminaalmenetluse. Põhjuseks tõi tollane riigi peaprokurör, et ehkki tõenditega tuvastati pangas toimunud rahapesule viitav tegevus ja rikkumised, pole raha kuritegeliku päritolu kohta tekkinud kahtluste tõendamiseks võimalik lisatõendeid koguda ning sellisena ei saa seda süüdistust kohtusse saata. Seetõttu, vaatamata rahapesu ennetamise puudujääkidele ja rikkumistele Swedbankis, ei moodusta ainuüksi nende nõuete rikkumine Eesti õigussüsteemis kuritegu.⁴⁵ Lahtiseletatult jõudis prokuratuur loogilisele järeldusele, et nende rahapesujuhtumite korral, mille juured viivad välja Venemaa võimukoridoridesse, pole võimalik saada Eesti kohtupidamise jaoks vettpidavaid tõendeid.

Rootsi ülemkohus mõistis 21. aprillil 2026 lõplikult õigeks Swedbanki endise tegevjuhi. Teda süüdistati raskes kelmuses ja eksitava informatsiooni jagamises seoses panga Eesti üksuse rahapesuvastase võitluse ja panga majandustulemustega. See ülemkohtu otsus tühistas varasema apellatsioonikohtu süüdimõistva otsuse.⁴⁶ Õigusriik võib ennast sel puhul õnnitleda, paraku võivad koos õigusriigiga ka rahapesijad olla tulemusega üsna rahul. Piltlikult öeldes „riigi käed jäävad lühikeseks“, kui tõusetub konkreetsete isikute vastutuse teema ja tegelikult toimunu jääbki lõpuni lahti arutamata.⁴⁷ Üha enam kipubki jääma mulje, et lääneliku süütuse presumptsiooni fetišeeriva kriminaalmenetluse abil on keeruline efektiivselt kontrollida uusi (majandus)kuritegevuse vorme.

Tegelik karm tõde seisneb selles, et sisuliselt kogu Venemaalt pärit raha taust, mis ringleb läänemaailmas, jääb õiguslikus tähenduses tundmatuks. Vene „musta raha“ ohtu alahinnati läänemaailmas mitu aastakümnet, sest usuti, et ebaselgetel viisidel teenitud raha omanikud tahtsid läänes leida üksnes head äraelamist, nautida hüvesid, mida läänemaailma heaoluühiskonnad neile pakkusid. Täna teame, et venemaist päritolu raha on kasutatud ja kasutatakse aktiivselt sihtriikides ka muudel, sh kriminaalsetel eesmärkidel. Suurt rolli mängis siinjuures nii mõnegi lääne poliitiku, äriinimese, panga, juristi, advokaadibüroo kasuahnus ja lootus saada kätte oma osa Venemaalt tulevast

45 ERR. <https://www.err.ee/1609267686/prokuratuur-lopetas-swedbanki-rahapesukahtluse-kriminaalasja>

46 Kessler, K. (2026) Swedbanki Rootsi juhi õigeksmõistmine pani sjale vähemasti punkti. ERR 22.04.2026. <https://www.err.ee/1610003137/kessler-swedbanki-rootsi-juhi-oigeksmoistmine-pani-asjale-vahemasti-punkti>

47 Swedbank teenindas kahtlaseid oligarhe arvatust märksa kauem. ERR, 07.01.2026. <https://www.err.ee/1609903249/pealtnagija-swedbank-teenindas-kahtlaseid-oligarhe-arvatust-marksa-kauem>

justkui lõputust rahavoolust. Kuid samuti mõnede poliitiliste jõudude avatus Venemaalt pärit raha kasutamiseks enda poliitilise agenda edendamiseks. Nüüdseks on enam teadvustatud, et Vene päritolu „musta rahaga“ käivad koos hoopis suuremad ambitsioonid, sest Kreml käsitleb oma raha hübriidse mõjutusvahendina, et läänemaist ühiskonnaelu ja riigikorraldust sihipäraselt seestpoolt lammutada.

Riigipiir ja ränderünded

Kuni Putini võimuletulekuni valitsesid läänemaaailma poliitilise eliidi hulgas n-ö ajaloo lõpu meeleolud. Euroopa Liidu piirile Venemaaga vaadati kui rudimendile külma sõja perioodist, mis koos sidemete tugevnemisega läänemaaailma ja Venemaa vahel varem või hiljem kaob (nt veel enne 2014. aastat oli kavandatud peatne viisavabaduse kehtestamine). Meie ja teiste baltlaste hoiatused ohtliku Venemaa eest, mis kutsusid üles säilitama valvsust tegelikult toimuvate protsesside suhtes, jäid piisava tähelepanuta. Ajad, mil riigipiire ületavaid inimhulkasid hakati kasutama hübriidrelvana, polnud veel saabunud.

2015. aasta suvel leidis aset enneolematu, pretsedenditu, autoriseerimata inimeste liikumine üle Euroopa Liidu lõunapiiri. Piiri ületanud isikute määratlemine migrandi, põgeniku, illegaalse piiriületajana on siiani suures osas lahtine. Rääkimata siinjuures võimalusest, et niiviisi leidis aset teadmata arvu terroristide saabumine EL territooriumile. 2015. aasta suurele rändekriisile järgnesid tõsised piiriintsidendid EL idapiiridel kuni 2017. aastani. Ränderünne Valgevene ja Poola piiril 2021 oli hübriidrünnak, kus Lähis-Idast ja Aafrikast pärit migrante kasutati süsteemselt surve avaldamiseks Euroopa Liidule. Suvel 2026 toimus massiline illegaalne riigipiiri ületamine Hispaania Aafrikas asuvas Ceuta enklaavis.⁴⁸

Hübriidsõja pidamise meetodite juurde kuulub naaberriikide piiridel ärevuse hoidmine ja pingete tekitamine, mida me näeme täna regulaarselt Venemaa suunalt. Ränderünnete permanentne oht on tänane Eesti reaalsus, sest Venemaa on võimaluse avanedes kindlasti valmis kasutama migratsiooni relvana. Venemaa Föderatsioonis asub meie territooriumi vastas piiritsoon, mille laius ulatub olenevalt piirkonnast kuni 30 kilomeetrini, kus kehtivad ranged liikumis- ja viibimispiirangud. Turistidele ja välismaalastele on tsooni sisenemiseks vajalik ametlik luba, mida väljastab FSB. Piirimärkide, valvakaamerate, rajatiste ja piirivalvurite pildistamine või filmimine on ilma eelneva loata keelatud.⁴⁹ Kõik piiritsoonis toimuv on FSB range kontrolli all ja spontaanne suure hulga migrantide tulek Eesti-Vene piirile on välistatud.

48 ERR (2026). Hispaania enklaavis Ceutas puhkes ulatuslik rändekriis. 31.07.2026. <https://www.err.ee/1610099521/hispaania-enklaavis-ceutas-puhkes-ulatuslik-randekriis>

49 Vt lisa FSB käskkirjale. Приложение к приказу ФСБ России от 7 августа 2017 г. N 454 <https://base.garant.ru/71759826/53f89421bbdaf741eb2d1ecc4ddb4c33/>

2023. aasta novembris leidis Eesti-Vene piiril Narvas aset piirikriis.⁵⁰ Narva piiripunktis toimunud sündmused on tõend sellest, kuidas Venemaa Föderatsioon rakendab erinevaid hübriidsõja elemente oma taktikaliste ja strateegiliste eesmärkide saavutamiseks. Sellisel juhul põimuvad konventsionaalsete meetodite kasutamine ja ebakonventsionaalsed ründevahendid ning lisaks võidakse rakendada ka mittevägivaldseid mõjutusvahendeid. Pikemas perspektiivis tuleb arvestada Venemaal aset leidva kaosega (nn smuuta puhkemisega), millega võib kaasneda massiline inimeste tung Venemaalt Eestisse.

Läänemaailmal on kalduvus käsitleda sarnaseid intsidente enne reageerimist õiguslike probleemidena, kus on vaja tuvastada kohtukõlblikke tõendeid. Õigusliku vaidluse juurde kuulub ka tavapärane väitlus – kelle, missuguse institutsiooni kompetentsi üldse kuuluvad riigipiiriga seotud juhtumid. Vene poolele on niisugused arutelud väga meele järgi, sest nad saavad nii taas kord kasutada läänemaailma asümmeetrilist nõrkust. Vene pool kasutab kõhklematult õiguslikke argumente, kui see aitab vastast rünnata ja saavutada sel viisil eesmärgi.⁵¹ Kui Venemaa tegevustel pole reaalseid tagajärgi ja lääs ei pane neid iga sellise sammu eest reaalset vastutama, on tegemist taktikalise veaga.

Vaenulik mõjutustegevus

See, et Eestis hoiti alles enam kui ühe põlvkonna iseseisvuse kestel riiklikku koolihariduse süsteemi, kus õppetöö toimus vene keeles, on tänaselt positsioonilt vaadatuna tõsine eksitus. Tänu vene keeles omandatud haridusele siirdusid aasta-aastalt ellu tuhanded kohalikud noored, kes olid elamiseks ja professionaalseks eneseteostuseks Eestis võrreldes põhielanikkonnaga halvasti ette valmistatud. Tegemist on fundamentaalse integratsiooniprobleemiga, mida hoiti üleval Eesti riigieelarve vahenditega. Selline praktika oli hea Moskva ja siinse Vene maailma seisukohalt, kuid halb Eesti riigile.

Sisejulgeoleku aspektist hinnatuna tekitati nii massiliselt inimesi, kes olid Moskva suunalt tulevale propagandale ja ajupesule vastuvõtlikud. Niisugune olukord saab olla meeltnööda üksnes sellistele siinsetele elanikkonna gruppidele ja poliitilistele jõududele, keda saab määratleda kui riigi iseseisvuse vastaseid jõudusid. Tulenevalt eelöeldust on äärmiselt vajalik, et üleminek täielikule eestikeelsele riiklikule kooliharidusele teostuks nii, nagu on praegu kavandatud, ja ilma mingite „agadeta”.

Meie riigis (üldse Balti riikides) seotud piirangud venekeelsete TV-kanalite levile, samuti Vene šovinistlike ja imperialistlike sümbolite avalikkuses eksponeerimisele on olnud rangemad kui Lääne-Euroopa riikides. Mis on loomulik, sest

50 Põlendik, K. (2023) PPA juht Belitšev: oleme valmis vajadusel piiripunktid sulgema. ERR, 16.11.2023. Leitav: <https://www.err.ee/1609167370/ppa-juht-belitsev-oleme-valmis-vajadusel-piiripunktid-sulgema>

51 Dunlap, C. J. Jr. (2009) Lawfare: A Decisive Element of 21st-Century Conflicts? 54 Joint Force Quarterly, lk 34–39.

meie ohutunde valulävi idast tuleva mõju suhtes ongi madalam. Okupatsiooni all olnud aeg kujutas endast lisaks otsesele jõukasutamisele ka süsteemset ja pidevat sümbolvägivalda⁵² Eesti ja kõige eestiliku vastu. Baltimaades mõisteti esimestena, et iseseisev riik ei saa kaua võõra riigi sümbolväljas elada, mistõttu on suur osa okupatsioonivõimu sümbolitest tänaseks kõrvaldatud.⁵³ Sümbolite tähtsus mobiliseerimisel ja kollektiivsel radikaliseerimisel, mis kuuluvad kokku enesekehtestamisega, sai reljeefselt ilmseks 2007. aastal puhkenud nn pronkssõduri kriisis Tallinnas.

Eesti ja Läti olid ainsad kaks postkommunistlikku endist Nõukogude Liidu poolt okupeeritud riiki, kus ei antud automaatselt kodakondsust kõigile residentidele, kes elasid Nõukogude Liidu lagunemisel nende territooriumil. Neist n-ö tõrksaist riikidest sooviti Moskva poolt luua rahvusvahelisel areenil propagandistlike meetoditega pilt kui „russofoobidest“, kes takistavad läänel Venemaaga normaalsete suhete arendamist.

Moskva avaldab jätkuvalt meile kõigi vahenditega pidevat survet, ühest küljest kritiseerides kodakondsuseta isikute olemasolu Eestis, samal ajal heites ette Eesti kui suveräänse riigi poolt kodakondsuse omandamiseks paika pandud reegleid. Surudes peale kodakondsuse reeglite drastilist lõdvendamist olukorras, mil neid on varasemalt korduvalt tehtud leebemaks, mis oleks meie jaoks „vagade soovidega sillutatud põrgutee“. Kremli sooviks on, et annaksime oma riigi kõige tähtsamate asjade üle otsustamise õiguse suures osas Vene maailma kätte.

Vene maailma oluline jõuhoob (n-ö maaletooja) väljaspool Venemaad on Vene Õigeusu Kirik (VÕK), mis muuhulgas propageerib ühemõtteliselt ja avalikult sõda Ukrainas. Veelgi enam, VÕK on näinud palju vaeva, et seda sõda sakraliseerida, s.t kuulutada agressioon „pühaks sõjaks“. Eesti riigikogu tegi väga olulise sammu blokeerimaks VÕK-i aktiivne tegevus meie maal. Juunis 2026 jõustunud seadus näeb ette julgeolekukaalutlustel keelatud seotuse katkestamise välisriigis asuva vaimuliku keskuse, juhtorgani, usulise ühenduse või vaimuliku juhiga, kes kujutab ohtu Eesti riigi julgeolekule või põhiseaduslikule või avalikule korrale.

Probleemid toonase Moskva Patriarhaadi Eesti Õigeusu Kirikuga (MPEÕK) süvenesid Eestis 2022. aastal VÕK-i struktuuri kuuluva MPEÕK-i mõjutustegevuse tõttu. 2022. aasta jaanuaris, ehk kuu aega enne täiemahulise Vene-Ukraina sõja algust, anti välja kiriku ajalehe erinumber, kus poleemiliselt ja propagandistlikult käsitleti nii Ukraina kui ka Eesti kuulumist VÕK-i kanoonilise territooriumi alla ehk Moskva mõjusfääri. Tänaseks uut nime kandva, s.t Eesti

52 Bourdieu, P. (1979) Outline of a Theory of Practice. New York: Cambridge University Press.

53 Vt Rebane, R. (2026) Sümbolvägivald Eesti vastu. Mida suurem on Moskva surve, seda kindlamalt peavad punasümbolid tänavatelt kaduma. Delfi 12.06.2026. <https://arvamus.delfi.ee/artikkel/120590017/kolumn-raul-rebane-sumbolvagivald-ees-ti-vastu-mida-suurem-on-moskva-surve-seda-kindlamalt-peavad-punasumbolid-tanavatelt-kaduma>

Kristlik Õigeusu Kiriku (EKÕK) juhid püüavad nüüd iga hinna eest näidata, et tegemist on Eestis tegutseva iseseisva kirikuga, mis üksnes kanooniliselt kuulub VÕK-i koosseisu, ja selle sideme likvideerimine oleks „kanooniline kuritegu“.⁵⁴

Mõistet „kanooniline“ tõlgendatakse kui üksnes usulise kuuluvusega seonduvat, ent õigeusu kiriku kaanonite, kiriku struktuuri ja EKÕK-i põhikirja järgi pole siinse kiriku side mitte ainult religioosne, vaid ka administratiivne. Just administratiivsete sidemete katkestamise nõudest on juttu kirikute ja koguduste seaduse muudatustes, et kaoks välisriigis Eesti julgeolekule ja põhiseaduslikule korrale ohtu kujutava organisatsiooni võimalus siin tegutseva usulise ühenduse ja seeläbi koguduste liikmete tegevust mõjutada või juhtida.⁵⁵ Kellelgi ei tohi tekkida vähimatki kahtlust selles, et Eestis kehtivad meie riigi seadused ja kõik muud õigusaktid on jõus üksnes siis, kui need pole vastuolus Eesti seadustega.

54 Raporti autor kriminoloogina loeb kuriteo mõiste sellisel viisil kasutamist 21. sajandi Euroopas absoluutselt kohatuks ja eksitavaks.

55 Vt Rohtmets, P. (2026) Eesti Kristliku Õigeusu Kiriku advokaadid eksitavad avalikkust. Postimees, 21. juuli 2026. <https://arvamus.postimees.ee/8513019/priit-rohtmets-eesti-kristliku-oigeusu-kiriku-advokaadid-eksitavad-avalikkust>

Peamised järeldused

- **Venemaa agressioonisõda Ukrainas ja vastasseis läänega on muutnud Eesti sisejulgeoleku tagamise keerukamaks.** Raportis käsitletud juhtumid osutavad vajadusele arvestada, et Venemaa võib oma eesmärkide saavutamiseks kasutada Eesti ühiskonna ja institutsioonide haavatavusi. Seetõttu peab sisejulgeoleku tagamine hõlmama lisaks toimunud rikkumistele reageerimisele ka võimalike mõjutusmehhanismide ja nõrga vastupanu punktide varast tuvastamist.
- **Sisejulgeolekut tagavatel institutsioonidel peaks olema juriidiline selgus ja töörahu, mille eelduseks on aja- ja asjakohane sisejulgeoleku kaitsmist võimaldav seadusandlus.** Paraku käib ohupilt ja vastutegevuse leidlikkus kohati seadusandja võimekusest eespool.
- **Organiseeritud kuritegevuse, korruptsiooni ja rahapesu käsitus näitab, kuidas kuritegelikud võrgustikud ja läbipaistmatud rahavood võivad põimuda Venemaa riiklike huvidega.** Eesti senised saavutused kuritegevuse ja korruptsiooni piiramisel on oluline tugevus, kuid ei kõrvalda nende nähtuste kasutamise võimalust välisriigi mõjutusvahendina. Konkreetsete juhtumite hindamisel tuleb eristada kuritegevuse olemasolu, selle loodud haavatavust ja tuvastatud seost välisriigi tegevusega.
- **Vene maailma ideoloogia ja sellega seotud võrgustikud pakuvad Moskvale jätkuvalt võimalusi mõjutustegevuseks ning pingete süvendamiseks Eestis.** Raportis käsitletud mobiliseerimise ja kollektiivse radikaliseerumise mehhanismid vajavad seetõttu tähelepanu. Ohuhinnangutes ja vastumeetmetes tuleb eristada Venemaa riiklike struktuure, nendega seotud organisatsioone ja konkreetseid tegutsejaid venekeelsest elanikkonnast tervikuna. Meetmed peavad lähtuma konkreetsest tegevusest ja individuaalsest vastutusest.
- **Riigipiiri ja ränderünnete käsitus osutab vajadusele olla valmis olukorraks, kus Venemaa kasutab inimeste piiririkkumistele suunamist survevahendina.** Piirijuhtumite hindamisel tuleb arvestada nende võimaliku seosega laiema mõjutustegevusega. Sellest tuleneb vajadus õiguskaitse- ja julgeolekuasutuste ühise ohupildi ning koordineeritud reageerimise järele.
- **Pronkssõduri kriisi ja rahapesujuhtumite käsitus toob esile raskused, mis tekivad varjatud mõjutustegevuse tuvastamisel ja konkreetsete isikute vastutuse tõendamisel.** Need näited rõhutavad õiguskaitse- ja julgeolekuasutuste koostöö ning teabevahetuse tähtsust. Koostöö peab toimuma seadusega määratud pädevuste ja menetluslike tagatiste raames.

- **Vaenuliku mõjutustegevuse võimaluste vähendamisel on raportis käsitletud valdkondadest olulised eestikeelsele kooliharidusele üleminek, lõimumist takistavate teguritega tegelemine, korruptsiooni tõkestamine ning Eesti julgeolekut ohustavate välismaiste juhtimis- ja mõjutussidemete piiramine.** Nende tegevussuundade ühine eesmärk on vähendada võimalusi kasutada ühiskondlikke lõhesid ja institutsioonide nõrkusi Eesti vastu.
- **Eesti sisejulgeoleku tugevdamise lähtekohaks peavad jääma õigusriik, ühiskonna sidusus ja usaldus riigi vastu.** Hübriidohtudele vastamine eeldab nii riigi tegutsemisvõimet kui ka inimeste õiguste kaitset. Raportis käsitletud ohtude vähendamine peab toetama Eesti riigi toimimist ja selle legitiimsust kodanike silmis.

Jüri Saar on Eesti kriminoloog, õiguspsühholoog ja Tartu Ülikooli emeriitprofessor, kelle teadus- ja õppetöö on keskendunud kuritegevuse, hälbekäitumise, kriminaalsete karjääride ning kuritegevuse sotsiaalsete põhjuste uurimisele.

Ta on olnud aastakümneid seotud Tartu Ülikooliga, kus on töötanud teaduri, uurimisüksuse juhi ja kriminoloogia professorina. Lisaks on Saar töötanud Sisekaitseakadeemias ning tegelenud kuritegevuse sotsioloogia ja sisejulgeoleku küsimustega.

Tema akadeemilist tegevust on täiendanud rahvusvaheline uurimistöö, sealhulgas teadustöö Ameerika Ühendriikides ja Saksamaal. Tema tegevuses ühenduvad pikaajaline akadeemiline kriminoloogiaalne kogemus, sisejulgeoleku teemade tundmine ning Eesti ühiskonna ja kuritegevuse arengute analüüs.

Raporti tellis MTÜ Põhimõtte Koda.
Täname abi eest Jaan Tõnissoni Postimehe Fondi ja Postimehe raamatukirjastust.

Keeletoimetaja Lea Arme
Kujundaja Kalle Müller
Kujunduskontseptsioon: Karl-Kristjan Nigesen
Projektijuht Veiko Lukmann

Väljaande autoriõigus:
Jüri Saar ja MTÜ Põhimõtte Koda, 2026

Kõik õigused on kaitstud. Selle raporti ühtegi osa ei tohi reprodutseerida ega edastada ühelgi kujul ega ühegi vahendiga ilma autoriõiguse omaja kirjaliku loata.

ISBN 978-9908-50-155-0 (pdf)
ISSN (Põhimõtte Koja raportid ja mõttepaberid) 3125-5302